

”Törs vi smaka på mjölken när datumet gått ut?”

Rapport från Listening Post, Stockholm, 2010-01-18

Förutsättningar.

12 deltagare var anmälda och 11 infann sig. Deltagargruppen bestod av sex kvinnor och 5 män. Deltagarnas ålder var 30 – 60, med tyngdpunkt på övre medelålder. Conveners var två män, i åldern 60-65. Merparten av deltagarna är yrkesverksamma inom hälsovård, som högskolestuderande, inom statliga och andra offentliga organisationer eller arbetar som organisationskonsulter eller psykoterapeuter.

Gruppen möttes en måndagskväll i centrala Stockholm. Under 30 minuter före mötet serverades kaffe och smörgåsar av en av de kvinnliga styrelsemedlemmarna i AGSLO. Påfallande många deltagare infann sig en halvtimme eller mer innan arbetet påbörjades.

DEL.1: Delande av erfarenheter:

Arbetet inleddes med att en kortfattad beskrivning av delmomentet lästes upp och efter en kort tystnad började en man beskriva återkommande erfarenheter i rollen som konsult: Meningen med arbetet förloras, liksom målen. Denna kommentar blev den första i en inledande rad observationer om mening och organisationsstrategiska frågor. Intrycket var att de flesta kom ur konsultruller. Katastrofen i Haiti benämndes tidigt; den upprör - men hur länge och hur djupt? I rollen som deltagare i denna Listening Post uttrycktes med övertygelse att deltagandet kunde vara ett sätt att söka påverka utvecklingen i världen.

Den snabba internationaliseringen av många områden och frågor belystes bla. i frågor om hur vi representeras i Europa, med anledning av ordförandeskapet i EU. Vill vi vara beskrivna på det sätt som statsministern nyligen uttryckte om världens förväntningar och sina förhoppningar: ”Svenskar är punktliga, väl förberedda och professionella.”

Ur rollen som världsmedborgare påpekas hur svårt det är att ta rollen, den innebär ju att de nödställda i Haiti är bröder och systrar. Det är så oerhört smärtsamt att tänka så. Någon uttrycker tveksamhet om den egna orken att på allvar engagera sig i haitiernas lidande. En annan deltagare beskriver att han givit upp att försöka påverka och beskriver hur ideal och förändringstro från 1968 övergått till desillusionering och anpassning.

En kvinnlig deltagare säger något om svårigheten att finna sig tillrätta i ett samhälle som rört sig från ideologistyrning till ekonomistyrning.

Vardagslivets förhållanden för storstadens innevånare speglades av en studerande som anslutning praktiserat på en förskola och upptäckt att det var möjligt att lämna barn där redan kl. 06.30.

Denna observation leder till några ifrågasättanden och kommentarer om priset för välfärden.

I rollen som psykoterapeut under utbildning påpekas svårigheten att handskas med egna erfarenheter, ska man ge råd utifrån vad man själv varit med om eller lita på instruktionen och ge generella råd? Hur empatisk kan man vara med professionaliten i behåll?

I rollen som sömnlös medborgare tar en deltagare upp en film om Alexander den store han sett en natt nyligen och påpekar att Alexander hade något att utforska och erövra, vilket vi kanske saknar när kolonialismen gått under? Nämner egna erfarenheter av att leva i en nation präglad av kolonialism och den vrede han kan känna vid tanken på kolonialismen. Möjligheterna att erövra sitt inre belyses ur rollen som troende och möjligheten att finna tillhörighet omnämns här, med direkt hänvisning till titeln på den kommande sommarkonferensen i AGSLO:s regi. I rollen som ateist med katolsk uppfostran och utbildning, benämner en deltagare de pedofila övergrepp i katolska organisationer som avslöjats och utbrister att Gud måste vara monstros om han tillåter om han tillåter katastrofen på Haiti att inträffa.

I rollen som convener görs ett försök att påminna om att det också finns utrymme för observationer gjorda i något mer vardagliga roller. Interventionen följs av en erfarenhet i roll som kollektiv resenär, på resa i södra Europa: En visshet om att privatbilismens utbredning inte kan fortsätta som nu - drivmedlen kommer att ta slut!

I rollen som konsument i vardagen kommenterar en deltagare effekterna av datummärkningen: Enorma mängder livsmedel kasseras, inte därför att de är otjänliga, utan därför att bäst-före-datum passerat. Det blir då förbjudet att låta varorna vara tillgängliga för konsumtion. Det blir också massor med förpackningar av det vi konsumerar och ätbar mat i mängder går tillspillo.

Frågan är om vi törs smaka på mjölken när datumet gått ut?

I rollen som flygresenär mellan Budapest och Damaskus beskrivs ett flygplan fullsatt med israeler, libaneser och syrier – varje grupp motsvarande de schablonbilder resenären hade och som representerar några av de inblandade nationerna i en av världens mest långvariga och våldsamma konflikter.

En convener påpekar stillsamt att det sannolikt var ett mycket säkert sätt att resa för alla ombord.

En deltagare beskriver att han nyligen haft en mycket stark upplevelse av förmågan att betrakta sig själv utifrån i rollen som individ. Beskrivningen följs av en fråga från en annan deltagare: Menar han som om han hade en extra lem, försedd med ett öga, som kunde röra sig runt och även rikta blicken mot innehavaren själv?

I rollen som medborgare som flyttat till staden från landsbygden beskrivs avsaknad av ögonkontakt då människor möts i stadens miljöer. En annan deltagare kompletterar med att beskriva fenomenet ”frånvaron i närvaron” - folk är fysiskt här men talar med någon annan i mobiltelefonen”. Unga människor undviker aktivt ögonkontakt.

Som fotgängare har en deltagare en kommentar kring de moderna barnvagnarna där barnet åker framåtvända, och alltså saknar den för anknytningsprocessen så viktiga ögonkontakten med föräldern. En convener påpekar att en av de mest populära modellerna heter ”Urban Djungle”. Benämningen återkommer sedan ett antal tillfällen för att beteckna olika fenomen i stadslivet. Kampen för att inte bli cynisk benämns och följs sedan av att samme deltagare ger en närmast poetisk beskrivning av hur meningen i tillvaron för hans del finns i kärleksrelation. En annan deltagare förtydligar: ”Det är relationer mellan människor som ger mening”.

DEL 2: Sökande efter centrala teman.

Deltagarna uppfattade och beskrev följande teman:

Vilsenhet -avsaknad av mening, både gemensam och individuell

Det urbana livets kontaktlöshet.

Frånvaron i den skenbara närvaron.

Finns något värdefullt att erövra och i så fall var?

Anpassning och uppgivenhet

Hur finna mod att tänka, undersöka och pröva?

Hur ta ansvar- hur visa civilkurage?

Upptagenheten av jordens resurser och klimatfrågan som försök att finna ett gemensamt globalt projekt.

Dessa olika teman kan kanske kondenseras till att sägas handla om

Konflikten mellan att lita till egen kapacitet och omdöme eller att överlämna till andra att ta ställning och handla.

Konflikter mellan resignation och tillbakadragenhet till parrelationer, uppgivenhet, reträtt till privata projekt å ena sidan och en vag och vilsen önskan om tillhörighet och optimalt ansvarstagande å andra sidan.

DEL 3: Analys och hypotesbildning

Deltagargruppen domineras helt av högutbildade, intellektuella och välinformerade medelålders storstadsbor. Observationernas flertal kommer ur yrkesroll och relativt få i rollen som medborgare. En möjlig hypotes kring detta formuleras eventuellt under arbetet. Då man påpekar hur fler och fler områden av det sociala livet blir genomorganiserade där experter och system ersätter eget omdöme, personliga ställningstaganden och verkligt kreativ initiativförmåga.

Starka affekter lyser huvudsakligen med sin frånvaro, med några få undantag uppfattar vi stämningen som mild, och tolerant. Den beskrivna hopplösheten och maktlösheten är välartikulerad. Den leder vare sig till förslag på handling eller öppna uttryck av vrede, även om vrede benämns av en deltagare.

När en deltagare utbrister att **"Haiti ligger närmare än SAAB"**, fångar detta på ett utmärkt sätt bristen på kommentar kring den pågående internationella ekonomiska krisen och de inhemska uttrycken för denna kris. **Inför marknaden och dess lagar är vi maktlösa.** I ett kortare utbyte berörs Trollhättan och jämförs med gruv-och bruksorter som är helt beroende av en industri, men mycket lite av empati och ingenting av solidaritet med de som mister försörjningen kommer till uttryck. Lite hoppfullt säger en deltagare i rollen som konsult att det säkert kan komma något mycket bättre ur nedläggningen av SAAB.

I rollen som conveners blir den ene av oss för en stund mycket upptagen av inre bilder från den bittra och uppslitande döds kampen när de brittiska kolgruvorna stängdes och av hur våldsamt och långvarigt motståndet mot förändringen var.

Besvikelsen över alla förhoppningar som inte infriades vid det nyligen genomförda internationella klimatmötet i Köpenhamn, uttrycks möjligen i avsnitten kring de globala klimatfrågorna. Det hopp om förändring som Obamas valseger medförde för många människor för ett år sedan, förefaller att ha slocknat.

Det finns ansatser till nostalgi; gammeldags mjölkkunskap jämförs med den mer aktuella och spridda vinkunskapen.

Förtjusningen och den upprepade användningen av formuleringar om mjölk och bäst före datum kan vara utgångspunkt för en hypotes: På ett plan kan dessa handla om Tavistocktraditionen, som med växande rekryteringsproblem och sin anknytning till psykoanalys, säkert i mångas ögon verkligen passerat bäst -föredatum.

Kanske kan också den tidiga kommentaren om förskolans öppettider anknyta till en sådan nostalgisk längtan till en tid där en lön försörjde en familj och där mödrar ofta var hemmafruar.. Barnomsorg beskrivs ofta i pedagogiska och barncentrerade termer och man kan ana att föreställningen om att barnomsorg är till för barnens skull verkar återvända. Denna föreställning verkar underblåsas av information och marknadsföring från offentliga och privata aktörer på området. Det kan tidvis vara svårt för medborgare att urskilja det ursprungliga målet; att göra det möjligt för båda föräldrarna att arbeta.

På ett annat plan kanske nostalgistråket här kan handla om åldrande: har gruppen, trots inslag av studerande yngre, redan passerat bäst-föredatum? Är erfarenhet hos människor i övre medelålder relevanta och värdefulla? Man kan påpeka att detta tema ganska väl överensstämmer med Erik H. Ericsons utvecklingspsykologiska trappa, där åldrandets centrala frågor rör: "Resignation och bitterhet eller försoning och visdom".

I ett mer analytiskt perspektiv kan också kopplingen mjölk- moder vara självklar och peka mot

Moder Jord, som ju också verkar ha passerat bäst-föredatum.

Bilden av flygplanet där grupperna resande från olika nationer i konflikt åtminstone för en tid delar territorium kanske kan vara ett uttryck för hopp: Kunde vi bara uppfatta att vi alla i någon bemärkelse sitter i samma plan under en begränsad tid, kanske vissa livshotande konflikter och sammanbrott kunde undvikas?

I anslutning till observationerna om förlust av mening gör en convener en kommentar om sambandet mellan ledning och mening: En av uppgifterna för den som leder är att beskriva både mål och mening så att de omfattas av så många som möjligt av de berörda. Kanske måste vi medge att vi lever i en tid då allt fler kallas ledare och allt fler anställda samtidigt saknar en genuin upplevelse av mening?

Ett förslag från en convener om att våldet och vreden, de beskrivna konflikterna skulle kunna ge upphov till, kanske blir exporterade till periferin, både nationellt och internationellt, blir kraftfullt emotsagt, med hänvisning till att några mekanismer för en sådan export inte presenterats. Det verkar här angeläget att upprätthålla en bild av att våldsutbrott, t ex. i förorter inte har något med det omgivande systemet att göra. Vårt intryck är att detta väl speglar huvudinriktningen i diskussionerna om våld och destruktivitet i samhället – företeelserna ses som ordningsproblem, disciplinproblem och individuella psykologiska problem- motståndet mot att tänka i termer av öppna system är lika stort när det gäller fotbollsvåld och förortsmord som när det gäller att skolor bränns av barn och ungdomar.

Den något bisarra bilden av en ögonförsedd extra lem förtjänar ett försök till analys i sammanhanget. Från de obskura klichéernas bildspråk om den enögda fallosen kan man gå vidare och tänka kring vår förmåga att granska oss själva, både se och tänka om våra val, tankar handlingar och dess konsekvenser. Här hotar ”enögdheten” i att se allt i ett individuellt perspektiv. I större sammanhang kan kollektiv och nationell narcissism bli till etnocentrism som gör omvärlden alltmer farlig och obegriplig.

Gruppdynamiskt tror vi att denna Listening Post hade inslag av dynamik och innehåll från både den föregående som den kommande internatskonferensen och deras rubriker. I roller som conveners fanns två styrelsemedlemmar i AGSLO, varav den ene var stabsmedlem i konferensen 2009 och också kommer att arbeta i staben i 2010 års sommarkonferens. Fyra av deltagarna i denna Listening Post har också varit deltagare i konferensen 2009, andra har tidigare erfarenheter av konferenser, seminarier och Listening Post. Det är möjligt att en arrangör som har större självständighet gentemot AGSLO skulle få ett mindre inslag av gruppdynamik från dessa sammanhang. En manlig deltagare formulerade en fråga om vad OPUS är och hur och varför vi låter oss representeras av en organisation vi inte känner till. Frågan ställs inte till någon person och får varken svar eller kommentarer utan verkar lämnas åt sitt öde.

Att flera deltagare infann sig i synnerligen god tid, kanske har med erfarenheter från konferenser att göra och kan också möjligen tjäna som illustration till citatet av statsministern angående svenskarnas punktlighet, som beskrivits ovan.

Med tanke på deltagargruppens sammansättning är också möjligt att någon eller några av kommentarerna om avsaknad av ögonkontakt också handlar om erfarenheter av att möta smågruppskonsulter i roll under grupprelationskonferenser.

Stockholm 2010-01-25

Peter Hugo och Bengt Guvå